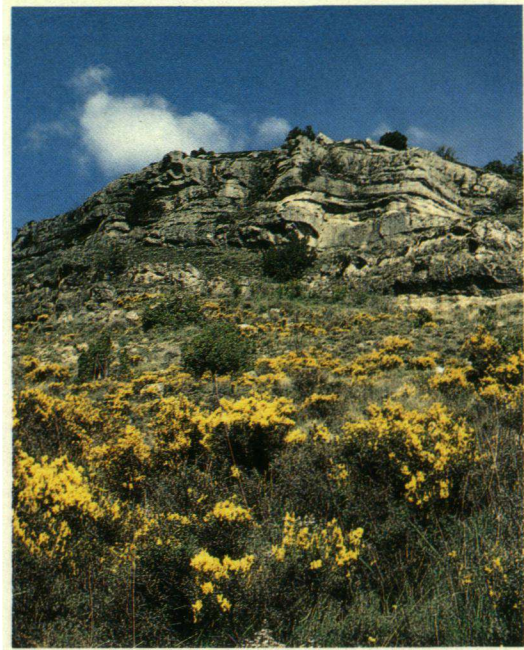

tekst:
Dirk Maes

De Spaanse stranden zijn voor vele inwoners van de Lage Landen de vakantiebestemming bij uitstek. Maar, voor de natuurliefhebber valt er op die stranden niet veel te beleven. Wie zich echter de moeite getroost om het binnenland in te trekken, zal aangenaam verrast worden door de vaak ongerepte natuur. Getuige daarvan een verblijf in de Montes Universales ten noordoosten van de historische stad Cuenca.

foto: Dirk Maes

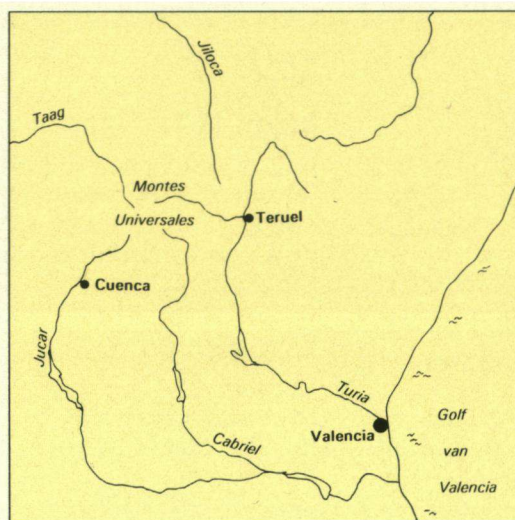
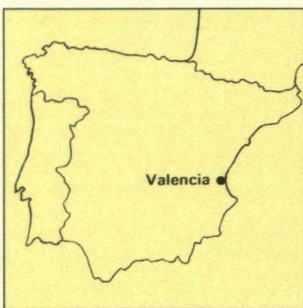
Vlinderen in de Montes Universales

De Montes Universales

De Montes Universales worden gekenmerkt door een bergachtig landschap met pieken tot bijna 1900 meter hoogte. De ondergrond is kalkrijk zodat vele orchideeën en andere kalkminnende planten er in het late voorjaar een prachtig kleurenpalet ten toon spreiden. Overdag is het er in de zomer aangenaam warm en 's nachts net niet te koud, maar in de winter kan het gemakkelijk tot -20°C vriezen en een flink pak sneeuw zorgt

dan zelfs voor ski-mogelijkheden. Grote delen van de Montes Universales zijn met naalddhout beplant, maar langs de vele kleine bergbeekjes bevinden zich prachtige, vochtige bergweiden met een grote vlinderrijkdom. De grazige delen tussen deze naaldbossen worden begraaasd door vrijlopende groepen runderen met vervaarlijke horens. Deze natuurlijke begrazing resulteert in een vlindervriendelijk geheel, waarin maar liefst 143 soorten dagvlinders te vinden zijn.

Ligging van de Montes Universales in Spanje

De bronnen van de Jucar en de Taag

Tragacete ligt vlak bij de bronnen van twee grote rivieren: de Jucar, die in oostelijke richting naar Valencia stroomt en de Taag, die in westelijke richting naar Portugal en de Atlantische oceaan vloeit. In de Montes Universales zijn het echter nog kleine bergbeekjes, die zich een weg banen door de naaldbossen met hier en daar open vochtige graslandjes. Planten als Vetblad (*Pinguicula vulgaris*), één of andere Geelster (*Gagea spec.*) en Leverbloempje (*Anemone hepatica*) zijn er zowat overal te vinden. Op de vochtige graslanden konden we genieten van wat misschien wel het mooiste zandoogje: *Coenonympha iphioides*. Het fijne zilve-

ren lijntje en de zes driekleurige oogvlekken zijn werkelijk een lust voor het oog van elke vlinderliefhebber. Andere soorten hier zijn de Grote vos (*Nymphalis polychloros*) en de Moerasparelmoervlinder (*Eurodryas aurinia*).

De bergpas van de hel

Wie vanuit het dorp van Tragacete naar de bronnen van de Jucar wil moet de 'Estrecho del infierno' (de bergpas van de hel) door, maar zal er rijkelijk beloond worden met tal van vlinders. De hellingen aan weerszijden van dit dal zijn kalkrijk en tal van planten en vlinders zorgen voor heel wat determinatiewerk: de vele parelmoervlinders als *Mellicta detone*, de Tweekleurige parelmoervlinder (*Melitaea didyma*) en de Veldparelmoervlinder (*Melitaea cinxia*) vliegen er door elkaar en maken het bijna noodzakelijk telkens opnieuw je vlindert net te voorschijn te halen en de helling op te spurten om te weten te komen welke parelmoervlinder dat nu weer was. Ook de Apollovlinder (*Parnassius apollo*) ontbrak niet op het appel, het was zelfs één van de eerste vlinders, die we op onze tweede dag konden waarnemen. Heel wat vlinders zijn uitsluitend in de voormiddag te vinden, waarschijnlijk omdat het in de namiddag op de kalkhellingen te warm wordt. Een blauwtje, dat we dagelijks tegenkwamen, maar enkel in de vroege ochtend, was het Klein tijgerblauwtje (*Syntarucus pirithous*). Het Tijgerblauwtje (*Lampides boeticus*), dat je slechts zeer uitzonderlijk in de Lage Landen kan ontmoeten, behoorde eveneens tot de dagelijkse portie blauwtjes.

Steenarenden en Witstreepblauwtjes

Op de flanken van de Morgorrita (met zijn 1879 meter de hoogste berg van Cuenca) broedt ergens onbereikbaar tegen de rotswand een koppeltje Steenarenden. Naast deze Steenarenden zijn voorts nog Dwergarend, Slangenarend, Vale gier en Aasgier bijna voortdurend boven je hoofd aan het cirkelen. Al die roofvogels leidden onze aandacht meer dan eens af van de vlinders, maar het vangen van een blauwtje of een spikkeldikkopje volstond om je weer een tijdje zoet te houden met de determinatie ervan.

Vooraf de soorten van het genus *Pyrgus* zorgden voor geanimeerde discussies: het derde vlekje van links is afgerond dus is het die soort, maar het zevende stipje aan de onderkant van de achtervleugel was dan weer niet zoals het bij die soort zou moeten zijn ..., meer dan eens hebben we ons moeten neerleggen bij het feit dat het ons niet lukte om de

dikkopjes te determineren. Niet getreurd echter, er waren nog altijd de blauwtjes, die soms als één blauwe wolk opvlogen van versgelegde koeievlaaien. Vooral een alleen in deze regio voorkomend witstreepblauwtje (*Agrodiaetus fabressel*) zorgde voor nogal wat determinatieproblemen, net als een plaatselijke ondersoort van *Satyrus actaea*.

Verzamelaars

Dat een vlinderrijke streek als de Montes Universales niet alleen vlinderliefhebbers, maar ook vlinderverzamelaars lokt is bijna vanzelfsprekend. In augustus 1992 kwamen we zo een Nederlands echtpaar tegen dat met een ware strooptocht bezig was tegen *Erebia zapateri*, een soort die in Europa enkel in de Montes Universales voorkomt. Als het verzamelen beperkt blijft tot één koppeltje ondervindt de populatie daar echt geen hinder van, maar als het, zoals in dit geval, gaat om minstens honderd exemplaren, dan hebben we daar toch bedenkingen bij. Op de vraag waarom er

foto: Dirk Maes

zoveel exemplaren verzameld moesten worden, was het antwoord: "een *zapateri* is zeer waardevol als je hem kan ruilen tegen andere soorten, die je nog niet hebt...". Een andere soort, die in dit deel van Spanje voorkomt is *Graelia isabellae*. Vooral Duitsers waren op zoek naar deze grote, sierlijke nachtvlinder. Als je weet dat één gaaf exemplaar een flink bedrag kan opbrengen, is de verleiding groot, maar de echte vlinderliefhebber stelt zich tevreden met de herinnering aan de prachtige waarneming of neemt een goede foto. Zo kunnen ook zij, die na u komen, ten volle genieten van de natuurlijke rijkdom van de Montes Universales.

In de Montes Universales komen prachtige bloemrijke graslanden voor.

Tabel 1. Dagvlinders van de Montes Universales. De normaal gedrukte soorten zijn waargenomen tussen februari en augustus 1990 (door Dirk Maes) en van 10-24 augustus 1992 (door Dirk Maes, Carl Vromant en Jan Decock). De schuingedrukte soorten zijn niet door ons waargenomen, maar worden wel voor de Montes Universales vermeld in verschillende artikelen in SHILAP, een Spaans vlindertijdschrift, en Gomez Bustillo & Fernandez-Rubio (1974).

HESPERIIDAE

Carcharodus alceae
Carcharodus boeticus
Carcharodus flocciferus
Carcharodus lavatherae
Hesperia comma
Erynnis tages
Ochlodes venata
Pyrgus alveus
Pyrgus armoricanus
Pyrgus carthami
Pyrgus cinarae
Pyrgus cirsii
Pyrgus fritillarius
Pyrgus malvae
Pyrgus onopordi
Pyrgus serratulae
Spialia sertorius
Syrictus proto
Thymelicus acteon
Thymelicus lineola
Thymelicus sylvestris

PAPILIONIDAE

Iphiclide podalirius
Parnassius apollo
Papilio machaon
Zerynthia rumina

PIERIDAE

Anthocharis cardamines
Anthocharis belia
Aporia crataegi
Colias alfacariensis
Colias crocea
Euchloë ausonia
Gonepteryx cleopatra
Gonepteryx rhamni
Leptidea sinapis
Pieris brassicae
Pieris ergane
Pieris napi
Pieris rapae
Pontia daplidice
Zegris eupheme

LYCAENIDAE

Agodiaetus damon
Agrodiaetus escheri
Agrodiaetus fabressei
Agrodiaetus ripartii
Agrodiaetus thersites
Aricia agestis
Aricia allous
Aricia cramera
Aricia morronensis
Callophrys rubi
Celastrina argiolus
Cupido minimus
Cupido osiris

Cyaniris semiargus
Eumedonia eumedon
Glaucopteryx alexis
Glaucopteryx melanops
Heodes alciphron
Heodes tityrus
Iolana iolas
Laeosopis roboris
Lampides boeticus
Lycaeides argyrognomon
Lycaeides idas
Lycaena phlaeas
Lysandra albicans
Lysandra bellargus
Lysandra caelestissima
Maculinea arion
Meleageria daphnis
Nordmannia esculi
Nordmannia ilicis
Philotes abencerragus
Plebejus argus
Plebejus pylaon
Plebicula amanda
Plebicula dorylas
Plebicula escheri
Plebicula hylas
Plebicula nivescens
Polyommatus icarus
Pseudophilotes baton
Quercusia quercus
Satyrus acaciae
Scolitantides orion
Strymonidia spini
Syntarucus pirithous
Tomares ballus

NEMEOBIIDAE

Hamearis lucina

LIBYTHEIDAE

Libythea celtis

NYMPHALIDAE

Aglais urticae
Argynnis paphia
Brenthis daphne
Brenthis hecate
Brenthis ino
Cynthia cardui
Eurodrias aurinia
Eurodrias desfontainii
Fabriciana adippe
Inachis io
Issoria lathonia
Limenitis reducta
Melicta athalia
Melicta deione
Melicta parthenoides
Melitaea cinxia
Melitaea didyma
Melitaea phoebe

Melitaea trivia
Mesoacidalia aglaja
Nymphalis polychloros
Pandoriana pandora
Polygonia c-album
Vanessa atalanta

SATYRIDAE

Arethusana arethusa
Brintesia circe
Chazara briseis
Chazara priouri
Coenonympha arcania
Coenonympha doros
Coenonympha iphioides
Coenonympha pamphilus
Erebia epistygne
Erebia triaria
Erebia zapateri
Hipparchia alcyone
Hipparchia semele
Hipparchia statilinus
Hyponephele lupina
Hyponephele lycaon
Lasiommata megera
Lasiommata maera
Maniola jurtina
Melanargia ines
Melanargia lachesis
Melanargia occitanica
Melanargia russiae
Pararge aegeria
Pseudotergumia fidia
Pyronia bathseba
Pyronia cecilia
Pyronia tithonus
Satyrus actaea